

Кравченко А. В.,
здобувач вищої освіти,
Науковий керівник:
д.е.н., професор Пасека С. Р.
Черкаський національний університет
Імені Богдана Хмельницького

ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ФЕСТИВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Європа має давні традиції організації фестивального туризму. Як частина «старого світу» європейські держави відіграли значну роль у формуванні світової культури, традицій та інших елементів історичної спадщини, які можна залучати до фестивальних рухів.

Історія виникнення фестивалів у такому сприйнятті, як вони є сьогодні, в Європі сягає X століття. Для прикладу, перший Венеційський карнавал відбувся 1094 року.

Світові, у тому числі європейські тенденції розвитку фестивального туризму Мальська М.П., Грицишин А.Т., Білоус С.В. і Топорницька М.Я. пропонують поділяти на основні етапи [1]:

1) початковий – від найдавніших часів до другої половини XIX століття. Для цього етапу були характерні подорожі до місць певних свят чи змагань. Як правило, це були ярмарки, святкування, пов'язані зі збором врожаю, а також Олімпійські ігри у Давній Греції (проводились з 776 року до н. е. кожні 4 роки у м. Олімпія);

2) становлення організованого туризму – від другої половини XIX до початку XX століття. Для етапу характерне проведення перших фестивалів у теперішньому розумінні – Фестиваль вітрил 1844 року (Австралія), Карнавал у Ріо-де-Жанейро (Бразилія), Зимовий карнавал у Квебеку (Канада);

3) масове розповсюдження фестивального туризму – від середини XX століття до сьогодні.

Саме XX століття стало часом, коли почали проводитись відомі європейські фестивалі до сьогодні. У табл. 1 наведено найбільш відомі фестивалі Європи за тематичними напрямками.

Багато фестивалів через те, що має давню традицію, мають певний фестивальний бренд. Їх знають в усьому світі, а на їхні події очікують цілий рік. Як правило, фестивалі є щорічні, але деякі мистецькі фестивалі можуть відбуватись один раз на 5 років.

Бренд фестивалів притягує до себе велику кількість відвідувачів. Найбільш відвідуваними є фестивалі-національні святкування і музичні фестивалі.

За відвідуваністю найбільш популярними є фестивалі як національні святкування. Вільний доступ до подій туристів та місцевого населення призводить до того, що учасниками фестивалів може бути декілька мільйонів осіб. Для

прикладу, «Октоберфест» відвідує близько 6 млн осіб. Венеційський фестиваль залучав до 1 млн осіб.

Таблиця 1- Найбільш відомі фестивалі Європи за тематичними напрямками

Тематичний напрямок фестивалю	Назва фестивалю (країна, перший рік проведення)
Музичні фестивалі	- Glastonbury (Великобританія, 1970) - Roskilde (Данія, 1971) - Rock am Ring / Rock im Park (Німеччина, 1985) - Sziget (Угорщина, 1993) - Primavera Sound (Іспанія, 2001) - Tomorrowland (Бельгія, 2005)
Кінофестивалі	- Венеційський кінофестиваль (Італія, 1932) - Каннський (Франція, 1939) - Берлінський (Німеччина, 1951) - Міжнародний кінофестиваль у Сан-Себастьяні (Іспанія, 1953) - Міжнародний кінофестиваль у Карлових Варах (Чехія, 1946)
Гастрономічні фестивалі	- Октоберфест (Мюнхен, Німеччина, 1810) - Фестиваль морепродуктів (м. Гров, Іспанія, 1963) - Паризький салон шоколаду (Франція та інші міста Європи, з 1995 року) - Taste of London (Англія, 2004) - VinItaly (Італія, 1967)
Літературні фестивалі	- Літературний фестиваль Челтенхема (Великобританія, 1749) - Франкфуртський книжковий ярмарок (Німеччина, 1949) - Гетеборзький (Готебурзький) книжковий ярмарок (Швеція, 1985) - Фестиваль сіна літератури та мистецтв (Уельс, 1988) - Фестиваль Конрада (Польща, 2009)
Мистецькі (арт-) фестивалі	- Венеційська бієнале (Італія, 1895) - Единбурзький фестиваль Fringe (Шотландія, 1947) - Documenta (Німеччина, 1955) - Art Basel (Швейцарія, 1970)
Театральні фестивалі	- Шекспірівський фестиваль у Стратфорді (Великобританія, 1769) - Авіньйонський фестиваль (Франція, 1947) – найбільший театральний фестиваль у світі - Единбурзький міжнародний фестиваль мистецтв (Шотландія, 1947) - Театральна олімпіада (Угорщина, 2013)
Фестивалі як національні святкування	- Національний день Франції – святкування Дня Бастилії в Парижі та інших містах Франції - День Святого Патріка в Ірландії – святкування приходу християнства. - Карнавал у Венеції, Італія – святкування з костюмами, масками та вуличними виставами. - Октоберфест у Німеччині – свято пива і баварської кухні. - День національного свята в Великобританії – святкування на честь дня народження королеви Єлизавети II.

Джерело: узагальнено автором

Музичні фестивалі теж вражають місткістю, особливо, якщо брати до уваги, що переважно це комерційні заходи з високою вартістю квитка та супровідних послуг. У табл. 2 наведено приклади рейтингових музичних фестивалів Європи, їхню місткість і середню вартість. У 2022 році найбільше було відвідувачів фестивалю «Primavera Sound», а саме 500 тис. осіб. Такі масштаби заходу вбачають серйозну організацію та відповідальність, що потребує інфраструктури, кадрів, креативних осіб, які б розробляли цікаву програму фестивалю, зберігаючи його основну концепцію.

Таблиця 2 - Рейтингові музичні фестивалі Європи, їхня місткість і вартість

Назва фестивалю (країна), кількість днів	Кількість відвідувачів / Місткість, 2022	Вартість квитка, 2023
Glastonbury (Великобританія) – 4 дні	210 тис.	335 фунтів стерлінгів (близько 360 євро за курсом НБУ)
Roskilde (Данія) – 8 днів	135 тис.	300 євро
Rock am Ring / Rock im Park (Німеччина) – 3 дні	150 тис.	Близько 300 євро
Sziget (Угорщина) – 6 днів	400 тис.	365 євро
Primavera Sound (Іспанія) – 3 дні	500 тис.	120 євро (225 євро VIP)
Tomorrowland (Бельгія) – 3 дні	70 тис.	Від 295 євро

Джерело: узагальнено автором за інформацією персональних сайтів фестивалів

Табл. 2 також відображає найдорожчі фестивалі. Вартість квитка включає не лише доступ до фестивальної програми, але й проживання, як правило, в наметовому містечку. Вартість квитків може різнитись за категоріями VIP.

Пандемія Ковід-2019 та вимушені обмеження спричинили відміну більшості фестивалів у 2020 році. У 2021 році фестиваль рух почав відновлюватись, однак ще в малих масштабах. З 2022 року проведення фестивалів розпочалось на найвищому рівні.

Хоча в Європі є загальні тенденції фестивального руху, кожна європейська країна має свої традиції. Певний вплив на фестивальний рух в Україні мали фестивалі в Польщі, особливо «Варшавська осінь». Перші фестивалі в Україні, зокрема у м. Львів, досвід в організації та концепцію адаптували від сусідніх польських фестивалів.

Розвинутий фестивальний рух в Європі – це результат соціально-економічного розвитку, а також ефективної європейської політики підтримки культури, згуртованості, мобільності. Для України, яка особливо під час повномасштабної війни має можливість визначення подальшого відродження фестивального туризму,

а також в умовах євроінтеграції, слід вивчати досвід країн ЄС у розвитку фестивального туризму. В зв'язку з цим ми вивчили європейські практики і виділили основні заходи, які пропонуємо поділяти на заходи регулювання діяльності фестивалів та заходи підтримки їхнього розвитку.

Заходи підтримки фестивалів:

- надання фестивалям спеціального статусу, що підкреслюють їх особливе значення. Наприклад, в Іспанії це статус «фестивалю національного туристичного інтересу». Це почесна відзнака, яка надається урядом святкуванням чи подіям, які відзначаються в Іспанії та викликають справжній інтерес з туристичної точки зору;

- державне фінансування проведення окремих фестивалів на конкурсній основі;

- існування великої кількості Інтернет-сайтів з систематизованим поданням інформації про фестивалі. На сайті «festivalfinder», який створений EFA, дуже легко знайти актуальну інформацію про фестивалі на найближчий рік [2].

- підтримка фестивалів з соціальними цілями. У першу чергу це екологічні цілі. Яскравим прикладом є музичний фестиваль Данії «NorthSide», який публікує звіти щодо екологічності. Вся їжа, напої на фестивалі були органічними продуктами. Усі інші продукти для продажу також були близькі до 100% органічного походження. Відвідувачі фестивалю платили «депозит» за пластикові стаканчики, який потім повертається при обміні стаканчиків. На фестивалі постійно зростає використання зеленої енергії [3]. Це чудовий приклад екологічної відповідальності фестивального туризму.

Аналіз досвіду проведення фестивалів в Європі є дуже актуальним для України. Європейський досвід показує, наскільки важливою є історія фестивалю, давні традиції його проведення. Фестиваль – це спосіб національної ідентифікації через національні святкування. Також фестиваль дозволяє задіювати інфраструктуру, зокрема спортивну, яка часто простоює. І ще один важливий момент – це може бути прибутковий напрям туристичної діяльності. Великі музичні фестивалі є дуже дорогими, але їхня програма та рівень організації мають бути на найвищому рівні.

Фестиваль для європейців – це також єднання, обмін культур, музикою, творчістю. Хоча є стереотип, що на таких заходах багато представників субкультур, є ризики девіантної поведінки, але за умов безпечної організації фестиваль є відмінним способом задоволення різних туристичних потреб. І цю перевагу треба використовувати.

Список використаних джерел:

1. Мальська М.П., Грицишин А.Т., Білоус С.В., Топорницька М.Я. Фестивальний туризм: теорія та практика: навч. посібник. Київ: Видавець ФОП Піча Ю.В., 2022. 232 с.

2. Festivalfinder. URL: <https://www.festivalfinder.eu/>

3. European Festival Awards. URL: <https://www.europeanfestivalawards.org/>